

Asia: VN/33301/2025

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan avointen korkeakouluopintojen aikaista työttömyysturva-oikeutta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleiset kommentit

Osaamisen päivittämiseen ja kehittämiseen liittyvien esteiden purkaminen on kannatettava tavoite. Luonnos kuitenkin helpottaisi ainoastaan avointen yliopisto-opintojen opiskelua työttömänä, mitä Aalto-yliopisto ei pidä tarkoituksenmukaisena. Aalto-yliopisto ehdottaa, että sääntelyssä rinnastetaan erillisopinto-oikeus avoimen yliopiston opinto-oikeuteen. Erillisopinnoissa opiskelijalle myönnetään rajoitettu opiskeluoikeus kursseille tai kokonaisuuteen, joka ei johda tutkintoon. Erillisopintojen rinnastaminen avoimiin yliopisto-opintoihin varmistaisi yhdenvertaisen kohtelun ja johdonmukaisuuden, esityksen tavoitteen toteutumisen (opiskelumahdollisuuksien helpottaminen ja hallinnollisen taakan keventäminen) sekä työllistymistä tukevan tarjonnan (kuten FITech) hyödyntämisen ilman etuusmenetystä. Luonnoksen muotoilut rajoittaisivat tarpeettomasti tekniikan alan osaamistarpeisiin vastaavan jatkuvan oppimisen tarjonnan suorittamista työttömänä, mille ei ole työ-, elinkeino- tai koulutuspoliittisia perusteita.

Yliopistolain 7 § mukaan yliopistot voivat järjestää tutkintojen osia sisältävää koulutusta täydennyskoulutuksena, avoimena yliopisto-opetuksena tai muutoin erillisinä opintoina. Erillisopintojen enimmäishinta opiskelijalle rinnastuu avoimeen yliopistoon ja siitä säädetään valtioneuvoston asetuksessa yliopistojen toiminnassa perittävistä maksuista. Mikäli tiettyyn koulutustarjontaan on saatu ulkoista rahoitusta, se voi olla osallistujalle maksutonta. Työttömien suorittamien erillisopintojen sovittamista työnhakuun voidaan tarvittaessa arvioida täsmälleen samoin kuin avoimessa yliopistossa suoritettavia opintoja (mm. opintopisteet, suoritusajankohta).

Aalto-yliopisto koordinoi FITech-verkostoyliopistoa, jonka tavoitteena on lisätä yhteistyötä tekniikan alalla yhdistämällä korkealuokkaista yliopistokoulutusta, tutkimusta ja innovaatiotoimintaa. FITechin yhteistyö painottuu koulutusyhteistyöhön sekä tutkintokoulutuksen että jatkuvan oppimisen kentällä. FITech-verkostossa on jatkuvasti tarjolla 120-200 yliopistokurssia kymmenestä

suomalaisesta yliopistosta jatkuvan oppimisen kohderyhmille. Verkoston aikuisopiskelijoiksi määritellään henkilöt ilman voimassa olevaa tutkinto-opiskeluoikeutta, mukaan lukien työttömät.

FITech-opinnoissa on käytössä erillisopinto-oikeus tilastoinnillisten ja järjestelmäteknisten syiden vuoksi. Koulutuksen toteuttajat, sisällöt ja muodot ovat yhteneviä avoimen kanssa, mutta tarjontaa ei voi järjestää avoimessa yliopistossa. Opiskelijalle maksuttomaan FITech-tarjontaan on saatu rahoitusta Jatkuvan oppimisen palvelukeskus JOTPA:sta ja rahoituksen saajan on noudatettava rahoitusehtoja mm. koulutuksen kohderyhmän suhteen.

2. Huomionne työttömyysturvalain muutoksista

Esityksen tavoite on vähentää työttömyysetuuteen liittyvää hallinnollista taakkaa. Erillisopinto-oikeuden rinnastaminen avoimeen yliopistoon tukee tätä, koska opintojen vaikutusta etuuteen voidaan käsitellä yhden, yhtenäisen viitekehyksen puitteissa. Tällä hetkellä FITech-aikuisopiskelijat ovat eriarvoisessa asemassa alueesta riippuen, sillä osa TE-toimistoista rinnastaa ne avoimiin korkeakouluopintoihin ja toiset eivät.

Jos laki sallii 25 vuotta täyttäneille avointen korkeakouluopintojen rajattoman suorittamisen työttömyysetuutta menettämättä, mutta ei huomioi erillisopinto-oikeudella suoritettavia samansisältöisiä opintoja, syntyy perusteetonta eriarvoisuutta samankaltaisten opintojen välillä hallinnollisen kysymyksen vuoksi ("avoin" vs. "erillisopinto-oikeus"). Erillisopintojen lisääminen lakiesitykseen mahdollistaa työllistymistä tukevan, elinkeinopoliittisesti perustellun julkisesti rahoitetun jatkuvan oppimisen hyödyntämisen ilman etuusmenetystä.

Viimeisissä FITech-kurssien hakutilastoissa 22 % hakijoista ilmoitti olevansa työttömänä (488/2223 hakemusta kevään 2026 FITech-kursseille). Todellinen kiinnostus FITech-kurssien opiskeluun työttömänä on todennäköisesti suurempaa. Yhteydenotoista tiedetään, että osa ei uskalla hakea kursseille tai peruu kurssi-ilmoittautumisen työttömyysetuuden menettämisen pelossa. Este koulutukseen osallistumiseen poistuisi, jos luonnoksessa ehdotettua muutosta muokataan niin, että myös erillisopinnot sallitaan avoimen opintoja vastaavasti.

3. Huomionne työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muutoksista

-

4. Huomionne esityksen vaikutuksista ja vaikutusarvioista

Vaikutusarviossa ei ole huomioitu alakohtaisia eroavaisuuksia avoimen yliopiston ja erillisopintojen suhteellisissa suoritusmäärissä. Tilasto muiden kuin korkeakoulujen tutkinto-opiskelijoiden suorittamista opintopisteistä aloittain ja korkeakouluittain löytyy Opetushallinnon tilastopalvelu Vipusesta. Sen mukaan tilastovuonna 2025 muut kuin tutkinto-opiskelijat suorittivat noin 417 000 opintopistettä avoimessa yliopistossa ja noin 85 000 opintopistettä yliopistojen erillisillä opinto-oikeuksilla. Erillisopintoja suoritetaan eniten kasvatusaloilla pätevyyksien lisäämiseksi. Suhteellisesti eniten erillisopintoja verrattuna avoimeen yliopistoon suoritetaan tekniikan alalla. Aalto-yliopistossa kauppatieteiden ja taidealojen opintosuoritukset painottuivat vahvemmin avoimeen yliopistoon, tekniikan alojen suoritukset puolestaan erillisopintoihin.

Yksi esityksen vaikutusarvion keskeisistä epävarmuuksista liittyy hallituksen puoliväliriihessä 2025 tekemään linjaukseen, jossa tutkinnon suorittaminen avoimilla korkeakouluopinnoilla tullaan myöhemmin mahdollistamaan. Tällä hetkellä avoimen väylän kautta siirtyy vuosittain tutkinto-opiskelijaksi noin 6 000 opiskelijaa. Määrä on nykyisin melko vähäinen, mikä rajoittaa mahdollista riskiä opintoetuksien korvautumisesta työttömyysetuudella.

5. Miten arvioitte tutkinnon suorittamista koskevan esityksen ja työttömien avoimen opiskelun helpottamisen yhteisvaikutuksia? Pidättekö todennäköisenä, että avointen korkeakouluopintojen kautta tutkinnon suorittavien osuus tulee kasvamaan merkittävästi verrattuna nykyisen avoimen väylän volyyymiin?

Aalto-yliopisto ei ole suunnitellut tekevänsä toimintaansa muutoksia mainitun hallituksen linjauksen pohjalta. Asiasta ei ole julkaistu lakiluonnosta tai säädetty lakia.

Mikäli laki aiotaan säätää siten, että avoimessa tutkintoa suorittavalta peritään vähintään koulutuksen kustannukset kattavat maksut, voi valmistelussa vertailukohtana käyttää voimassa olevan yliopistolain 10 § mukaisia maksuja, joiden on katettava vähintään koulutuksen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset. Tämän maksun matalin hintaluokka Aalto-yliopistossa on 12 000€ yhdeltä lukuvuodelta.

Hallitus nosti keväällä 2024 avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksuja 15 eurosta 45 euroon yhtä opintopistettä kohden. Toistaiseksi maksuja on korotettu maltillisesti.

6. Miten arvioitte, että tutkinnon suoritusoikeus avoimien korkeakouluopintojen kautta muuttaisi opintomaksuja

Aalto-yliopistolla on monipuolinen elämänlaajuisen oppimisen tarjonta ja avoin yliopisto on yksi tapa toteuttaa koulutusta. Osa yliopiston jatkuvan oppimisen tarjonnasta on osallistujalle maksutonta (JOTPA:n rahoittama tarjonta kuten FITech-opinnot) tai kustannuksia matalammin hinnoiteltua (muut erillisopinnot ja avoin yliopisto). Osassa yliopiston koulutustarjontaa kustannukset kattaa kokonaan osallistuja tai työnantaja. Tällaisen markkinaehtoisien, todistetusti yksityistä rahoitusta kasvattavan täydennyskoulutuksen järjestäjänä toimii yliopiston omistama osakeyhtiö.

Aalto-yliopisto on korottanut avoimen yliopiston ja erillisopintojen maksuja kustannustason nousun ja asetusmuutoksen myötä. Samalla yliopisto on huolehtinut siitä, että opiskelijoille maksutonta koulutustarjontaa on saatavilla FITech-verkostoyliopiston kautta. FITechin tarjonta vastaa yritysten osaamistarpeisiin ja sitä kehitetään yhdessä mm. Teknologiateollisuuden ja Tekniikan akateemisten kanssa. Tarjonta suunnitellaan suoritettavaksi työn ohessa, mutta se sopii hyvin myös työnhaun rinnalle.

Mäkitalo Minna
Aalto-yliopisto

